

Lesmateriaal over de Holocaust

CIDI vernieuwt website *holocausteducatie.nl*

Voor veel docenten is het een van de zwaarste onderwerpen om les over te geven: de Holocaust. Het blijft een uitdaging om het abstracte getal van zes miljoen slachtoffers te vertalen naar zes miljoen mensen met een naam en een verhaal. Die uitdaging wordt des te groter nu de laatste overlevenden van de Holocaust ons verlaten – in zekere zin wordt het nu pas écht geschiedenis. Dat onderstreept de noodzaak van goed onderwijs over deze zwartste bladzijde in de Europese en nationale geschiedenis.

Naomi Mestrum is adjunct-directeur van CIDI en begeleidt sinds 2010 de seminars Holocausteducatie voor docenten aan Yad Vashem.

Om docenten te ondersteunen bij hun lessen, ontwikkelde CIDI de website *holocausteducatie.nl*. Aanvankelijk was de website vooral bedoeld voor het promoten van de activiteiten die de Joodse stichting op het gebied van Holocausteducatie organiseert. CIDI organiseert al meer dan tien jaar seminars voor geschiedenisdocenten aan herdenkingsmuseum Yad Vashem in Jeruzalem. Later kwamen hier ook andere excursies bij, zoals naar voormalig concentratiekamp Auschwitz in Polen en gedenkplaats Villa ten Hompel in Münster.

Afgelopen november is de website geheel vernieuwd. Niet alleen het uiterlijk ziet eruit zoals dat anno 2022 wordt verwacht, ook de inhoud is op de schop genomen. De website is niet langer een promotieplatform voor activiteiten, maar biedt ook een grote hoeveelheid informatie en hulpmiddelen voor docenten.

Zo heeft de website tegenwoordig een menu 'lesmateriaal'. Hier staan inmiddels zo'n zestig links naar leermiddelen die in lessen van pas kunnen komen. Het gaat om uiteenlopende soorten lesmateriaal: zo is er een link naar audio- en videomateriaal voor in de klas, maar ook een studiegids over vrouwen tijdens de Holocaust. Sommige links verwijzen naar materiaal dat door CIDI zelf

is ontwikkeld, maar de meeste links verwijzen naar lesmateriaal dat elders wordt aangeboden. Zo kan er worden doorgelinkt naar de mogelijkheid om een gastspreker aan te vragen bij stichting Na de Oorlog en verwijst weer een andere link naar een virtuele rondleiding door kamp Westerbork, ontwikkeld door het gelijknamige herinneringscentrum. Ook wordt er verwezen naar Engelstalige lesmaterialen, zoals van het US Holocaust Memorial Museum en van Yad Vashem. Een aantal van deze bronnen is door CIDI overigens naar het Nederlands vertaald. Handig is de functie om de lesmaterialen te filteren op het aanbevolen onderwijsniveau. De meeste materialen zijn voor alle schooltypen geschikt, maar sommige zijn specifiek aanbevolen voor bijvoorbeeld het basis-onderwijs of havo/vwo.

Dagboeken van kinderen

De meeste leerlingen zijn waarschijnlijk wel bekend met het dagboek van Anne Frank. Maar Anne is lang niet het enige kind dat tijdens de oorlog een dagboek bijhield. Het lesplan *Lesgeven over de Holocaust via kinderdagboeken* maakt gebruik van geselecteerde dagboekfragmenten van vijf kinderen. Zij leefden in de jaren dertig en veertig en werden in de Holocaust vermoord.

Holocaustmuseum Yad Vashem.

Via de dagboekfragmenten gaat het lesplan in op verschillende fases en aspecten van de Jodenvervolg. Zo schrijft de Belgische Moshe Flinker (16) in november 1942 over de toenemende anti-Joodse maatregelen van de Duitse bezetter: 'We moesten onze fietsen inleveren bij de politie. Sindsdien ga ik naar school met de tram, maar twee dagen voor de vakantie mochten Joden ook niet meer met de tram. Toen moest ik lopend naar school, wat ongeveer anderhalf uur duurde. (...) Toen dacht ik nog dat ik na de vakantie weer naar school kon gaan, maar ik had het mis.'

Andere dagboeken beschrijven de gang naar de onderduik, of – in Oost-Europa – het getto. Bij de verschillende fragmenten staan suggesties voor vragen om aan de leerlingen te stellen en eventuele aandachtspunten. Zo geven de fragmenten over de onderduik in West-Europa en de getto's in Oost-Europa een inkijkje in het gevoelsleven van Joodse kinderen tijdens de Holocaust. Maar daarnaast bevatten zij een schat aan feitelijke informatie over de overeenkomsten en verschillen in de Jodenvervolg in verschillende landen. Naast de lesmaterialen bevat de vernieuwde website ook een aantal verdiepende dossiers die vooral voor de docent zelf zijn bedoeld. Zo is er een zeer uitgebreid dossier over Holocaustontkenning, waarin alle facetten van dit fenomeen worden besproken. Net als bij sommige lesmaterialen betreft het een vertaling van een buitenlandse publicatie, namelijk een weerlegging van de argumenten van Holocaustontkenners door herdenkingscentrum Nizkor. CIDI heeft de 66 punten tellende weerlegging vertaald en naar onderwerp gerangschikt. Het overzicht is op zichzelf interessant om te

lezen, maar kan met name relevant zijn voor docenten die leerlingen hebben die de Holocaust in twijfel trekken of zelfs ontkennen. Uiteraard kan dit dossier ook interessant zijn voor leerlingen die meer over het onderwerp willen weten.

Veel van de materialen die op de website worden aangeboden, zijn duidelijk ontwikkeld in de coronaperiode, zoals virtuele wandelingen en rondleidingen. Maar het einde van de coronamaatregelen betekent ook dat reallife-excursies weer tot de mogelijkheden behoren. Veel scholen bezoeken al het Joods Cultureel Kwartier of het Anne Frank Huis, maar ook buiten Amsterdam zijn er plekken die interessant kunnen zijn om met de klas te bezoeken. Een van de nieuwe functies op holocausteducatie.nl is een kaart van alle oorlogsbegraafplaatsen in Nederland, en een andere kaart met alle Nederlandse oorlogsmusea. Genoeg aanknopingspunten om er niet alleen virtueel, maar ook 'in het echt' met de klas op uit te gaan.

CIDI biedt meerdere activiteiten aan voor docenten om hen te versterken op het gebied van Holocausteducatie. De website bevat een overzichtelijke agenda die in één oogopslag de komende activiteiten weergeeft. De meeste hiervan – zoals een seminar aan Yad Vashem – hebben slechts een beperkt aantal plekken, waardoor er een selectie vooraf plaatsvindt. Geïnteresseerde docenten doen er dus goed aan om er op tijd bij te zijn.

Werk aan de winkel

Het vernieuwde holocausteducatie.nl is op meerdere vlakken een verbetering ten opzichte van de oude website. Zo zijn er veel meer lesmaterialen beschikbaar en heeft CIDI zich ingespannen om niet alleen de eigen materialen en activiteiten onder de aandacht te brengen, maar wordt er ook vaak verwezen naar andere organisaties in binnen- en buitenland. Er is nog wel wat werk aan de winkel. Veel materialen zijn alleen beschikbaar in het Engels. Voor sommige leerlingen zal dat geen probleem zijn, maar voor anderen zal de taalbarrière – zeker bij langere teksten zoals dagboekfragmenten – een te hoge drempel blijken te zijn. Het zou mooi zijn als deze materialen in vertaalde vorm beschikbaar komen. De input van docenten is hiervoor zeer welkom.

Een ander verbeterpunt is de interactie. De website heeft een besloten forum, waarop docenten met elkaar lesmaterialen en tips kunnen uitwisselen. Hiervan wordt helaas nog weinig gebruik gemaakt. Docenten die na het lezen van dit artikel zin hebben gekregen om hun eigen ervaringen, lesplannen en tips te delen, zijn dan ook van harte uitgenodigd om een inlog aan te vragen, zodat zij op het forum kunnen posten. Het streven is om de website een groeiende bron van informatie te maken, waarbij de input van geschiedenisdocenten van onschatbare waarde is. ■

De Hongaarse Eva Heyman hield een dagboek bij tijdens de oorlog. Ze werd in 1944 vermoord in Auschwitz-Birkenau. Foto: Yad Vashem.